

Dagstorps kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

KARL JOHAN KEMBER, 2017-05-29

jais
arkitekter

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

—

Dagstorps kyrka

Västra Karaby pastorat, Rönnebergs kontrakt, Lunds stift
Dagstorps socken, Kävlinge Dagstorp 23:1, Kävlinge kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Dagstorp ligger mellan Dösjebro och Kävlinge i Kävlinge kommun. Den lilla byn ingår i en utpräglad jordbruksbygd, som har förhistorisk boendekontinuitet. I kyrkans kuperade närområde, det s.k. Dagstorps backar, finns flera högar från sten, brons- och järnåldern. Det gröna backlandskapet var troligen öar eller holmar vid istiden, eftersom man bl.a. hittat yxor och knivar uppe på kullarna, och förstenade sjöborrar och snäckor i dalsänkorna. Fiskar- och jägarkulturen trängs under medeltiden ut av bondelevet, och tidens kraftiga befolkningsökning ger möjlighet för större bybildningar. En kyrka uppförs i början av 1100-talet norr om byn och fornlämning Dagstorp 26:1, som motsvarar byns utbredning före utskiftningen enligt 1803 års karta.

I och med enskiftet splittras bebyggelsen vid kyrkkullens fot och gårdarna sprids i landskapet. Ett fåtal gårdar, däribland byggnadsminnet Gamlegård från 1600-talet, blev dock kvar på sin ursprungliga plats. Dagstorps storhetstid inföll i början av 1900-talet, då det fanns både järnvägsstation, affär, smedja, bryggeri, snickeri m.fl. tjänster knutna till byn. Stationshuset finns bevarat men är inte bruk.

De branta slätterna kring Dagstorp har historiskt mestadels brukats som ängsmark, medan de plana delarna numer är helt uppodlade. Trots senare tiders utdikningar, har området en stor biodiversitet, t.ex. i naturreservatet Dagstorps mosse. Miljön är rik på seder och traditioner. I norra Dagstorp finns en kulle, ”Bålbacken”, som precis som kyrkan under lång tid fungerade som sjömärke. Kullen har fått sitt namn av, att man brände majbål här varje år, och smorde in varandra med sot i tron att främja god hälsa. Skogsområdet nordost om kyrkan, Dagstorps skytteskog, har använts som festplats sedan början av 1900-talet. Från kyrkogården gick stigar mot de olika kullarna och traktens andra kyrkor, vägar som var väl upptrampade så sent som på 1950-talet. På t.ex. den Häradsekonomiska kartan från 1910-15 syns en stig från kyrkogården norrut, något som förklarar varför den norra grinden idag syns vetta mot ingenting särskilt.

Den nuvarande kyrkan är uppförd på samma plats som sin föregångare, på en höjd

med vidsträckt utsikt. Intill uppfarten till kyrkan märks en grupp byggnader, som utgör resterna av den gamla kyrkbyn. I fronten syns Dagstorps gamla skola, vars äldsta delar är från 1800-talet. Den numer nedlagda skolverksamheten etablerades i byn 1810 då den första skolan uppfördes intill kyrkogårdsmuren. Från den lummiga ankomstplatsen leder en grusad gång rakt upp mot kyrkans sydportal.

Kyrkoanläggningen ingår i riksintresse för kulturmiljövården [M32] Norrvidinge-Södervidinge och riksintresse för naturvården. Dagstorp är även utpekad som en särskilt värdefull kulturmiljö av Länsstyrelsen.

Kyrkobyggnaden

Dagstorps kyrka byggdes år 1861-62, då den ersatte en annan kyrka på samma plats. Tack vare noggrann dokumentation och uppmätning av den gamla kyrkan, bl.a. av domkyrkoarkitekten Carl Georg Brunius och N. M. Mandelgren, vet vi mycket om den gamla kyrkan. Den var helgad åt S:t Andreas och bestod av ett tvåkvadratisk långhus, ett enkvadratisk kor, ett troligen ursprungligt torn avslutat med ett konformat tak och ett sekundärt vapenhus. Enligt pågående byggnadsforskning kan ett rakt kor möjligen antyda, att helgedomen stod relativt fri från biskopens tillsyn och/eller att kyrkan hade begränsad äganderätt till marken. Runda torn var mycket sällsynt i det medeltida danska beståndet. Från tornets första- och andra våning fanns stora, rundbågiga öppningar in mot långhuset, som hade en öppen takstol. Den övre öppningen kan ha använts för en empor, en slags läktare som aristokratin använde som privat rum eller åskådarplats. Till kyrkan hörde även en fyrkantig klockstapel av trä, något var vanligt förekommande under 1600- och 1700-talen. Klockstapeln förföll efterhand och såldes på auktion 1843. När den nya kyrkan uppfördes, såldes material och inventarier enligt uppgift av på samma sätt, vilket gjorde att föremålen spreds över bygden och hamnade i privat ägo. Ett antal föremål skonades dock, däribland dopfunten och kyrkklockan, och finns i dag bevarade i den befintliga kyrkan.

Den nuvarande kyrkan byggdes i nyromansk stil efter arkitekt Johan Erik Söderlunds ritningar. Fasaderna rappades och kalkades och yttertaken belades med svartmålad järnplåt. Söderlund (1826-1875) var en arkitekt från Stockholm och upprättade, från 1866 som andre arkitekt vid Överintendentsämbetet, ritningar för flera kyrkor runt om i landet. Även hans profana produktion var omfattande, där bl.a. Alhambrateatern (numer riven) och restaureringen av Petersenska Huset i Stockholm kan nämnas. Söderlund utnämndes till slottsarkitekt, hovintendent och agré av Konstakademien.

Kyrkans interiör smyckas, kanske redan vid uppförandet, med kvaderstensimitation. Den nuvarande orgelfasaden och -läktaren tillkommer 1886. Vid sekelskiftet, ca 1900,

kläs innertaket i kyrkan och undersidan av orgelläktaren in med pärlspont.

1937 genomgår kyrkan en omfattande renovering under arkitekt Oscar Perssons ledning. Fasaderna lagas och kalkmålas och långhusets takfall repareras. Innertaket kläs in med masonit. Trappstegen i vapenhuset sätts igen och en ny uppgång ordnas till tornet inifrån orgelläktaren. Sakristian får ett nytt trägolv och ett invändigt vindfång. Nya bänkar sätts in på ett ventilerat brädgolv lagt på en betongsula. Det ursprungliga altarkorset flyttas till ett sidoaltare och en ny altaruppsats tillkommer. Flera inventarier ommålas i bruna toner.

1983 görs en renovering av tornet efter Forsberg& Wikerstål arkitektkontors anvisningar. Fasaderna putsas och all metall ommålas. Sakristian putsas och kalkas om invändigt. 1991 går man vidare med en större restaurering. Fasaderna putsrenoveras och kalkas, och yttertaket görs om. Högbenen påsalas, inbrädningen görs om och alla ytor täcks med plastbelagd plåt. Valven isoleras, stengolven slipas och interiören och inventarierna får en ljusare färgsättning. 1993 byggs en entréramp till tornportalen.

2017 planerar man att lägga om kyrkans tak med aluminiumplåt.

Exteriör

Kyrkobyggnadens utbredning är oförändrad sedan uppförandet, utformad med ett enskeppigt långhus avslutat med ett fullbrett, tresidigt kor. I väster finns ett litet kvadratisk torn, avsevärt smalare än långhuset.

Kyrkan är troligen grundlagd på en kallmur av gråsten. Sockeln är spritputsad och avfärgad med kalk likt fasaderna, och har en fasad överkant med diffus övergång till dagermuren. Kyrkans murar är uppförda av natursten i oregelbundna skift, som spritputsats med hydrauliskt kalkbruk och avfärgats med kalk. Man har hittat återvunnet material från den gamla kyrkan i grunden och långhusmurarna. Dörr- och fönsteromfattningar är gjorda av slätputsat tegel. Tornet är uppfört i förband med långhuset, med en nedre del av kluven gråsten i jämna skift och hörnkedjor av tuktad gråsten. Ovan gördelgesimsen, utformad som en slät list i två språng avtäckt med svartmålad plåt, är tornet murat i omväxlande gult- och rött tegel.

Samtliga fönsternischer är rundbågigt täckta, slätputsade och utformade med en rak, inre del och därefter ett konkavt parti. Fönstren har karmar av målad ek och svartmålade järnspröjsar. I fönstrens nedre del finns vardera 16 rektangulära rutor, och mellan dessa och valvhjässan ett cirkelmotiv. Innerfönster saknas. Solbänkarna är av kalksten. Fönsternischernas insidor är slätputsade och inåt vidgandes med kondensvattenrännor i fönsterbänkarna. I tornet finns varsin långsmal ljudöppning i varje

väderstreck. Ljudöppningarna är rundbågigt täckta med luckor av brunmålad fjällpanel och med solbänkar av granit.

Kyrkan har två publika entréer från tornet och långhusets sydfasad, och en sekundär entré till sakristian genom korportalen i öster. Tornportalen har en slätputsad, rundbågigt täckt omfattning i sex språng. Ovan porten sitter en inmurad minnessten av kalksten, som förkunnar att kyrkan uppfördes 1861, och däröver ett rundfönster. Dess omfattning är slätputsad, kraftigt utåtvidgande, med nedre delen avtäckt med plåt. I fönstrets spröjsverk av järn är ett korsmotiv inskrivet. De tre pardörrarna är av fyllningstyp, ytbehandlade med olja/lack frånsett östporten som är brunmålad. Ovan dörrarna finns varsitt överljus. Tornporten har ett lunettfönster av brunmålat trä, medan syd- och östporten har varsitt svartmålat järnfönster, vars utformning ansluter till de övriga fönstren. Samtliga entréer nås genom granittrappor i tre eller fyra steg. Till tornentrén leder även en plattsatt ramp.

Långhusets och tornets sadeltak är, liksom korets trekantiga pyramidtak, belagda med fabrikslackerad, grafitgrå stålplåt. Plåten är dubbelfalsad och lagd i mindre skivor med dubbla parallella tvärfalsar. Vid takfoten och längs långhusets västra gavelröste finns en profilerad, tresprångig gesims.

Tornets [1] västra- och östra rösten är utformade som trappstegsgavlar med vardera sju tinnar, vars ovansidor är avtäckta med kalksten. På gavlarna finns flera raka ankarslutar. Röstena är dekorerade med varsitt kulkors i form av en djup relief i putsen. Taket kröns av en kyrkspira med en tupp av koppar.

[1]: Kyrkans torn, från väster

Interiör

Vapenhuset i tornets bottenvåning har golv av röda klinkerplattor i tegelformat lagt i fiskbensmönster. På golvet ligger en grå nålfiltsmatta. Väggarna är putsade och troligen kalkade, medan undertaket består av vitmålad pärlspont. Under fönstren finns väggfasta, murade bänkar med grå träsis. En rundbågig, tvåsprångig öppning leder in mot långhuset. I öppningen sitter en ådringsmålad pardörr av trefyllningstyp med en övre fast del med två fyllningar.

Långhusets väggar är slätputsade och vitmålade. Kyrkorummet kröns av ett tredings-tak, beklätt med vitmålade masonit, vars ytor indelas av ett slätt listverk av bräder. I den vågräta delen bildar listverket ett kors, med en romb i mötet mellan korsarmarna, från vilken hänger en stor mässingskrona. Mötet mellan väggar och tak markeras av en kraftig, ådringsmålad profilerad gesimslist i trä. Bänkkvarteren är indelade i fyra slutna sektioner, placerade på brädgolv på ömse sidor om mittgången. Mittgången är, liksom långhusets västra del och tvärgången mot sydportalen, belagd med röda och vita viktoria-plattor i rombmönster innanför en mönstrad bård [2]. Tvärgången mot sidoaltaret och dopfunten är täckt med samma slags klinkerplattor som i vapenhuset.

Längst ner i kyrkorummet finns under orgelläktaren plats för ett kyrktorg bakom bänkkvarteren. De två raka, brunmålade trapporna till orgelläktaren ligger längs långhusmuren. Under trapploppen finns förråd och elcentral bakom en vägg av gråmålad pärlspont. På västväggen inne i förrådet syns rester av den kvadermålning, som en gång täckte hela långhuset.

Orgelläktaren är fristående från ytterväggarna och bärs av 10 stycken pelare, varav två är inbyggda, med avfasade skaft ställda på meterhöga piedestaler. Kapitälerna mot öster är korintiska med förgyllt listverk och blåmålad tandsnittsfris. Den raka, slutna läktarbarriären är dekorerad med räfflor och en rundbågefris, som bär den profilerade överliggaren. Läktaren har ett omålat brädgolv och undersida beklädd med grå pärlspont.

[2]: Vy från långhuset mot koret, i förgrunden kyrktorget

Koret, i samma nivå som långhuset, är belagt med mönstrade viktoriaplattor i brunrött, ljusblått, vitt och gult. Centralt i koret står altaret framför ett vitmålat skrank. Bakom detta finns plats för en sakristia, med en utgång till det fria genom ett vindfång av pärlspont. I södra delen av koret finns en klockarstol, vars utformning ansluter till bänkkvarterens. Elradiatorerna är flyttbara och står placerade längs ytterväggarna.

Genom orgelfasaden nås tornets andra våning. Den har vitputsade och målade väggar, obehandlat trägolv och innertak av breda plank, som bärs av kraftiga bjälkar i två nivåer. Från tornrummet leder en lucka in till vinden över långhuset, och en trätrappa upp till klockrummet. Det har tunnputsade, kalkade väggar, obehandlat trägolv och är öppet upp i nock. Yttertakets inbrädning är spikad på en svensk takstol, som vilar på murupplagen. Under hanbanden löper dragband som stagar gavelmurarna. Klockbocken är av ektimmer. Långhuset och koret har takstolar av svensk typ, där de gamla, angripna högbenen påsalats med brädor på ömse sidor. Valven är isolerade med mineralull. Samtliga takytor har underlagstäckning av brädor.

Inredning och inventarier

Altaret [3] är ursprungligt, uppbyggt som en ramverkskonstruktion i trä med krönskiva i samma material, och målat i samma färg som övriga inredningen. Altaret står på ett podium innanför altarringen, som höjts upp ett steg relativt koret med ett målat trägolv. Altaret är sammanbyggt med altarskranket och altartavlan. *Dopaltaret* [4] är troligen från 1937, inklätt med plywood och med en krönskiva av grå kalksten.

Altartavlan är målad 1937 av Gösta Nordblad och föreställer Kristi Himmelfärd. Tavlan brunmarmorade ram, krönt av en bruten fronton med ett förgyllt kors, är fästad till det bakomliggande altarskranket. Det är byggt av ett vitmålat ramverk kring profilerade speglar. Altaranordningen är ritad 1937 av Oscar Persson.

Altarkorset [4] är ursprungligt och numer placerat på kyrkans dopaltare, efter att fram tills 1937 stått på högaltaret. Korset är klöverbladsformat med förgyllda evangelistsymboler på korsändarnas trepass och korsstammen. I korsmitten finns en förgylld duva innanför en grönmålad bladkrans.

Altarringen [3] är ursprunglig. Barriären är sluten, tredelad och uppbyggd av vitmålat ramverk med släta fyllningar. Knäfall och den profilerade överliggaren är klädda med röd sammet. Sparkbrädan är brunmålad.

Dopfunten [4] av sandsten är tillverkad runt 1190-1210 och bevarad från den gamla kyrkan. Funten ingår i Lars Tynells s.k. Dagstorpsgrupp, som karakteriseras av funtar

med rund fot och cuppa. Foten är timglasformad med en markerad midja och med ett fyrkantigt uttömningshål som numer är igensatt. Cuppans mantel och nedre del är smyckad med varsin palmettfris mellan två repstavar. I funten ligger en dopskål av driven mässing, ett 1500-talsarbete från Nürnberg, med en framställning av Adam och Eva i spegeln. På brättet finns en latinsk inskription.

Predikstolen är ursprunglig. Den femsidiga korgen vilar på en åttkantig pelare, och över korgen finns en åttasidig baldakin. Predikstolen har en sluten, vitmålad barriär av fyllningstyp med förgyllt listverk och en överliggare klädd med röd sammet. Korgen nås genom en rak, brunmålad trätrappa. På baldakinen står en mittstam, från vilken volutformade armar går ut till predikstolens profilerade sidor. Stammen kröns av ett förgyllt klöverbladskors. Predikstolens undersida är blåmålad med ett radiellt utstrålade ramverk i ljusgrått. I baldakinen hänger en förgylld duva.

[3]: Altaret, altarringen och altartavlan

[4]: Dopfont, dopaltare och altarkors

Bänkinredningen är från 1937. De slutna bänkarna är enhetligt målade i ljusgrå kulör, frånsett den något mörkare överliggaren. Både bänkfronter, sidostycken, ryggstöd och väggbröstningar är av fyllningstyp med släta speglar. Bänkarna har psalmbokshylla, klädkrokar och fotstöd, samtliga målade i ljusgrått. Sitsarna är täckta med lösa, gröngrå dynor. I koret finns mot söder en klockarbänk med motsvarande utformning, som ersatte den äldre klockarstolen av järn. I mittgången står två bänkar från den gamla, öppna inredningen, utformade med utskuren gavelprofil och öppen rygg.

Orgeln byggdes år 1937 av Thorsten Frebenius från Kongens Husby i Danmark. Instru-

mentet har två manualer med 6 resp. 8 stämmor och ett pedalverk med 6 stämmor. Fyra stämmor kommer från den tidigare orgeln, byggd av Anders Wictor Lundahls orgelfabrik. Orgeln stämdes och renoverades 2003 av Anders Sällström från Lund, då piporna lagades och bälgen tätades och trimmades. *Orgelfasadens* tre mittersta partier är från 1866, utformade med synliga pipor innanför rundbågar och trepass. Fälten avskiljs av släta kolonner med förgyllda kapitäl. De två yttersta fälten, gestaltade på samma sätt, tillfogades liksom sockelpartiet av Eiler Graebe 1938. Fälten kröns av ett profilerat listverk med äggstav i guld och blått, förgylld akantus och heraldiska liljor.

Den gamla kyrkklockan är tillverkad 1601 och kommer från klockstapeln som fanns vid den förra kyrkan. Manteln är dekorerad med liljefriser, sammanbundna av rundbågar, medaljonger med människo- och djurmotiv och textinskriftion. I manteln finns ett antal hål, som fyllts igen av bly. Enligt en gammal hörsägen, så skulle en dansk kung under medeltiden krävt att man tog bort en del av malmen i Dagtorps klocka, eftersom det kraftiga ljudet nådde ända till Köpenhamn. *Den nya kyrkklockan* är från 1979, gjuten av W. Staaf och smyckad med palmettfris och en inskriftion.

Övrigt

Pall, från 1600-talet, i allmogestil med utskurna profiler och dekor i form av blomster-rankor med röda blommor. Pallen står under predikstolen.

Tavlor, 2 st. från 1930-talet av Anna-Maria Persson, som är född och begraven i Dagstorp. Målningarna föreställer ”Maria med barnet” och ”Jesus och den sörjande Maria”.

Kyrkogården

Den äldsta bevarade kartan, där Dagstorps kyrka är avtecknad, är en storskifteskarta från 1768. Den nästan rektangulära kyrkogården ligger nordväst om byn på en kulle, avgränsad av en mur mot det omgivande åker- och ängslandskapet. Muren förfaller och en ny mur byggs 1871 av gråstensmuraren Ola Andersson från Munkarp, som några år tidigare ansvarat för bygget av den nya kyrkan. Kyrkogården behåller samma utsträckning. Kyrkan förvärvar samtidigt marken söder om kyrkan ner till den gamla skolan, tänkt för utvidgning av kyrkogården, genom avsöndring av mark. Marken läggs emellertid inte ut för gravar, utan används nu som parkering. Kyrkogården regleras och indelas i kvarter 1933 i samband med Oscar Perssons stora restaurering.

Hela kyrkogården omges av en kallmur av gråsten, avtäckt med kluvna stenblock, som hanterar de stora höjdvariationerna i landskapet. Ovanpå muren står en häck av tuja. Innanför häcken finns nyplanterade oxlar i öst, väst och norr, som ersatt en tidigare trädkrans på samma plats. Det finns två entréer till kyrkogården, dels huvudentrén i

söder, dels en mindre sekundär entré mot landskapet i norr, båda utmärkta med svartmålade pargrindar i gjutjärn. Gången mot kyrkan accentueras av höga tujor placerade på ömse sidor. Direkt till höger ligger en liten askgravplats från 2013 [5], prydd med ett konstverk av Lars Hammarstedt. Det består av en ljus- och blomsterhållare, formad som ett segel, placerad i en mandorla av granit. Gravsättningsplatsen är täckt av gräs och ligger några steg lägre än smykningsplatsen.

Kyrkan ligger mitt på kyrkogården, något förskjuten åt öster, omgärdad av singel. Från kyrkan strålar gångar ut mot gravkvarteren. Gravplatserna omgärdas av buxbom, frånsett någon grav som har stenram eller saknar omgärdning [6]. De enskilda gravplatserna är singeltäckta med begränsad egen växtlighet. På norra sidan finns ett lapidarium inordnat inom kvartersstrukturen.

[5]: Askgravpl

[6]: Singeltäckt gravplats kantad av buxbom

Bland vårdarna är i princip samtliga gravar i granit, till övervägande del från tiden 1870-1920. Det sentida gravmaterialet är förhållandevis begränsat. Bland de äldre gravminnena märks en skånsk kalkstensvård i senempire, liksom rester av en gravhäll i kalksten från 1799. Bland titlarna dominerar lantbrukare och yrken knutna till jordbruket, liksom olika typer av hantverksprofessioner.

Byggnader på kyrkogården

Vid kyrkomurens sydvästra gräns finns en kompost och ett förråd inklätt i trapetsplåt.

Kulturhistorisk karaktärisering för Dagstorps kyrkoanläggning

Dagstorps kyrka ligger mycket vackert, på en skarp höjd i landskapet med vidsträckt utsikt över omgivningarna. Med sin markanta placering får kyrkan ett stort symbol- och identitetsvärde för den lilla byn. Kyrkoplatsen har en historia sedan 1100-talet,

och har fungerat bl.a. som sjömärke. Det kuperade backlandskapet kring kyrkan förknippas med flera traditioner och historier, som är värdefulla delar av det immateriella kulturarvet. Söder om kyrkan ligger kvar en samling f.d. skolhus, som byggts om vid flera tillfällen, och längre ner det välbevarade byggnadsminnet Dagstorps Gamlegård. Merparten gårdar flyttade ut vid skiftena, och har successivt byggts om och kompletterats med ny bebyggelse, vilket gör att bymiljön i övrigt framstår som splittrad.

Kyrkogården är, med sina tydliga strukturer och singeltäckta gravar omgärdade av buxbom, en mycket god representant för den skånska landsbygdskyrkogården. Den har kvar sin utsträckning från tiden före skiftet, rektangulär med kyrkan i mitten, och är tydligt avgränsad mot det omgivande landskapet med miljöskapande murar, häckar och sentida träd. Häcken är nästan manshög, vilket gör att den vackra omgivningarna på nästan symboliskt vis inte synliggörs för besökaren, förrän den står på kyrktrappan. Gravmaterialet är relativt litet och kommer till stor del från tiden kring förra sekelskiftet, vilket vittnar om Dagstorps storhetstid då befolkningmängden var som störst. Kyrkogården blir på så sätt en länk till tidens jordbruks- och hantverkssamhälle.

Dagstorps kyrka uppfördes på samma plats som en medeltida föregångare. Denna hade en på många sätt ovanlig gestaltning; både förekomsten av rundtorn och empor liksom de stora öppningarna mellan torn och långhus var ovanliga drag i det medeltida kyrkoreståndet. Vi känner till åtminstone 17 romanska tornkyrkor med emporer, och 9 stycken med runda torn, varav 4 finns bevarade. Vår kunskap om Dagstorps gamla kyrka kommer framför allt från anteckningar och uppmätningar. I samband med arkeologiska undersökningar har man hittat rester från den tidigare kyrkan i grunden och murverket, och det kan inte uteslutas att fler rester hittas vid framtida arbeten.

Dagstorps kyrka är ett illustrativt exempel på de fria arkitekturströmningar som rådde i mitten av 1800-talet. Den är en av hela 37 skånska kyrkor, som nyuppfördes eller radikalt byggdes om under 1860-talet till följd av landskapets stora befolkningstillväxt. Arkitekten Johan Erik Söderlund ritade inom sin anställning på Överintendentsämbetet fem kyrkor. Stilmässigt ansluter sig kyrkan i viss mån till den föregående periodens nyklassicistiska stil, som konsekvent tillämpats bl.a. i närbelägna Västra Karaby kyrka, i kombination med en allmänt hållen rundbågestil. Tornets övre del anknyter med sitt trappgavelmotiv till den skånska medeltidstraditionen, som fick nytt liv med domkyrkoarkitekt Carl Georg Brunius verksamhet i början av 1840-talet.

Likt övriga kyrkor från samma tid är Dagstorps kyrka mer eller mindre oförändrad exteriört. Yttertaket av plastbelagd plåt, vars färgskikt flagnar kraftigt, liksom de omålade dörrarna, är exempel på förändringar relativt det ursprungliga utförandet. Takets småplåtsformat tar sitt ursprung i den smidda järnplåt, som var mycket vanlig fram till mitten av 1800-talet.

Kyrkorummet upplevs som väl sammanhållet, öppet och värdigt. Tidstypiska stilmarkörer är tredingtaket, golvens viktoriaplattor, de stora fönstren, orgelläktaren liksom förekomsten av sydentré. Det ljusa intrycket förstärks av färgsättningen från 1991-92, då samtliga inventarier inmålades i gråvita toner, vilket gett kyrkorummet en nyklassicistisk prägel. Även om inventarierna en gång gått i brunt och väggarna varit kvadermålade, ger dagens färgsättning en passande stämning åt det stilblandade kyrkorummet. Detta präglas även av Oscar Perssons renovering på 1930-talet, då t.ex. bänkkvarteren och den nuvarande altaranordningen tillkom. Dess uppbyggnad med vita ramverk och speglar ansluter till den ursprungliga predikstolens- och altarringens reducerade gestaltning. Nordblads altartavla från 1937 är typisk för hans stil, kännetecknad av en kraftig penselföring och stark kolorit.

Bland de fasta inventarierna betingar framför allt dopfunten från 1100-talet ett högt kulturhistoriskt värde, då den anses stilbildande för Dagstorpsgruppen, vars enkla funtar karakteriseras av rund fot och cuppa. Dopfontens detaljutformning med ett rektangulärt hål på sidan av foten, troligen för en sidopiscina, är ovanlig och förekommer bara på ett antal skånska och gotländska funtar, vilket kan tyda på en gemensam idébakgrund eller på verkstadsförbindelser. Från gamla kyrkan finns även bl.a. bevarat en pall, kyrkklockan och dopfatet, föremål som alla har ett stort kulturvärde. Förekomsten av ett altarkors, som idag står på dopaltaret, är tidstypiskt för 1860-talet.

Rekommendationer

- Dagstorps kyrka, och den kulle på vilken den väl synliga kyrkoanläggningen och kyrkbyn är belägen, är mycket viktiga delar i byns identitet, något som bör poängteras i eventuell framtida exploatering av närområdet.
- Kyrkogårdens tydliga struktur med rätvinkliga kvarter, utformade med buxbomsinramningar, singeltäckta gravar och -gångar, bör bevaras, liksom de häckar, träd och murar som avskiljer kyrkogården från landskapet.
- Interiört har kyrkan bevarat sin öppna, enkla karaktär. De stora fönstren utan innerbågar, tredingtaket och det vackra golvet av flera olika sorters viktoria-plattor bidrar speciellt till upplevelsevärdet och bör behandlas varsamt.
- Dopfunten är stilbildande för funtarna inom Dagstorpsgruppen och bör värnas.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkoanläggningen ingår i riksintresse för kulturmiljövård [M32] Norrvidingeb.

Södervidinge. Västra Karaby, Dagstorps backar och Dagstorps mosse är ett riksintresse för naturvården. Dagstorp är även utpekad som en särskilt värdefull kulturmiljö av Länsstyrelsen.

Källor och litteratur

- Dagstorps socken – en tillbakablick*, Kjell-Åke Persson och Bengt Andreasson, 2011
- Skåne, Landskapets kyrkor*, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012
- Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria*, Riksantikvarieämbetet, 2008
- Underhållsplan för Dagstorps kyrka 2006-04-21*, Restaurator (2006), Lund
- Regionmuseets i Kristianstads arkiv, Lund, mappar 1-2: *Västra Karaby kyrka*
- <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, Riksantikvarieämbetet Fornsök, hämtad 2014-11-13
- <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, Lantmäteriet, hämtad 2014-11-13
- http://www.kavlinge.se/download/18.f8873cc141a12daff3168a/1382011873058/Tematis_k+%C3%B6versiktsplan+Kulturmilj%C3%B6program.pdf, Kulturmiljöprogram Kävlinge kommun (samrådshandling), hämtad 2014-08-15.
- http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskaps-vard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/kavlinge/Pages/Dagstorp-Sodervidinge-Vastra_Karaby-Norrvidinge.aspx, hämtad 2014-10-16
- http://www.raa.se/publicerat/varia2012_17.pdf, Riksantikvarieämbetet, hämtad 2014-09-08.
- <http://vastrakarabypastorat.appspot.com/>
- Intervju med representanter från Västra Karaby pastorat*, möte 2014-10-22

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Dagstorps kyrka, Rönnebergs kontrakt, har upprättats av:

Karl Johan Kember (handläggare),
Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvården
JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se
Karakteriseringen har gjorts efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift.
Inventeringsdatum: 2014-10-09 Färdigställd rapport: 2017-05-29